

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

”Det öppnas en hel värld och man lär sig så himla mycket”

**En fenomenografisk studie av föräldrars
uppfattningar av barns läspraktik i hemmet**

Anna Hagebring

Malin Holm

Examensarbete 15 hp
Inom Lärande

Läraryrket
Vårterminen 2010

Handledare
Agneta Nordén

Examinator
Ann-Katrin Swärd

SAMMANFATTNING

Anna Hagebring, Malin Holm

”Det öppnas en hel värld och man lär sig så himla mycket”

En fenomenografisk studie av föräldrars uppfattningar av barns läspraktik i hemmet

”A whole new world reveals itself and you learn so much”

A phenomenographic study of parents apprehension of childrens literacypractice in their home environment

Antal sidor: 30

Syftet med vår uppsats är att undersöka föräldrars uppfattningar av läspraktiken i hemmet, för barn i åldern 3-6 år. Våra frågeställningar är

- Hur beskriver föräldrarna betydelsen av läsning och berättande för barn i hemmet?
- Vilket syfte har föräldrarna med läsningen?
- Hur beskriver föräldrarna läsmiljöns betydelse?

För att få svar på forskningsfrågorna har åtta kvalitativa intervjuer med föräldrar genomförts och analyserats med en fenomenografisk forskningsansats.

Resultatet av vår undersökning visar att föräldrarna beskriver barns läspraktik i hemmet på flera olika sätt. De flesta föräldrarna har som syfte med läsningen att barnen ska komma till ro på kvällen och kunna somna. Betydelsen av läsning och berättande beskrivs mer omfattande och handlar även om läsintresse, språk-, läs- och skrivutveckling samt allmänbildande kunskaper och det sociala samspelet som sker vid lästillfället. Föräldrarna beskriver läsmiljöns betydelse som något mycket viktigt både när det gäller den fysiska- och den sociala miljön.

Sökord: högläsning, literacy, läsmiljö, föräldraperspektiv, fenomenografi

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

Innehåll

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund.....	2
2.1	Sociokulturell teori.....	2
2.2	Literacy	2
2.3	Läsning och berättande	4
2.4	Läsmiljö	5
2.5	Läsningens betydelse	6
2.6	Litteratur.....	8
3	Syfte och frågeställningar	10
4	Metod	11
4.1	Fenomenografi	11
4.2	Kvalitativt inriktad forskning	11
4.3	Urval.....	12
4.4	Etiska aspekter.....	12
4.5	Genomförande	13
4.6	Trovärdighet och tillförlitlighet.....	13
4.7	Analys av data.....	14
5	Resultat.....	15
5.1	Hur beskriver föräldrarna läspraktiken för barn i hemmet?.....	15
5.1.1	Beskrivningskategori A: Läsfrekvens.....	15
5.1.2	Beskrivningskategori B: Läsmiljö	16
5.1.3	Beskrivningskategori C: Litteraturval.....	17
5.1.4	Resultatsammanfattning.....	18
5.2	Hur uppfattar föräldrarna betydelsen av läsning för barn i hemmet?	19
5.2.1	Beskrivningskategori A: Läsintresse.....	19
5.2.2	Beskrivningskategori B: Avkoppling.....	19
5.2.3	Beskrivningskategori C: Utveckling och lärande	20
5.2.4	Beskrivningskategori D: Socialt samspel.....	21

5.2.5	Resultatsammanfattning.....	21
6	Metoddiskussion.....	23
7	Resultatdiskussion	24
7.1	Sammanfattande resultatdiskussion	27
8	Slutord.....	28
9	Referenser	29
10	Bilaga 1	

I Inledning

I begynnelsen var ordet. Och så kom man på att det gick att sätta samman orden till sagor och historier. Och så kom man på att det gick att trycka sagorna och historierna i böcker. Och så kom man på att sätta böckerna i händerna på barn. Och då hände det något märkligt med orden. I strålglansen av barnens fantasi började de lysa, de fick ett liv som de inte förut hade. Det behövdes ett visst slags samarbete mellan orden och barnen för att de ur de där små förunderliga krumelurerna mellan ett par bokpärmar bilder skulle manas fram, så klara som bara ett barns fantasi kan måla dem. Barnen skapade bilder – från dunkla sagoskogar och gröna indianstigar, av lägereldar som för länge sedan slocknat och av piratskepp som för länge sedan gått i kvav, bilder från kända världar och okända, av nära ting och av fjärran underverk, och det var en styrka, en intensitet i bilderna, som överträffade allt det som fanns i ”verkligheten”.

Sådana bilder är nödvändiga för människan. Den dagen barnens fantasi inte längre orkar skapa dem, den dagen blir mänskligheten fattig. Allt stort som skedde i världen, skedde först i någon människas fantasi, och hur morgondagens värld ska se ut, beror i hög grad på det mått av inbillningskraft som finns hos de där som just nu håller på att lära sig läsa. (Astrid Lindgren, i Karnstedt 1991 s.27)

Vi har under vår tid på Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping fått lära oss att läsning och berättande är en mycket viktig del i barns utveckling. Böcker och berättande är av betydelse för deras språkutveckling och framförallt får barnen chans att utveckla sin fantasi. Under våra inriktningsterminer mot förskola och förskoleklass har vi deltagit i två olika undersökningar som handlat om barns läspraktik på förskolan och i förskoleklass. I den första undersökningen deltog vi studenter genom att besvara enkäter om barns läspraktik i förskolan. Den andra undersökningen genomfördes genom forskningsorganisationen CHILD¹ och i den medverkade vi studenter med intervjuer, och annat insamlat material från vår verksamhetsförlagda utbildning. Vi fick då upp ögonen för hur lite man läser och berättar för barnen på många förskolor och förskoleklasser, vilket vi förvånades över. Miljön på många av de förskolorna och förskoleklasserna var heller inte anpassad på bästa sätt för högläsning och berättande. För att vidareutveckla våra kunskaper om barns läspraktik valde vi att undersöka föräldrarnas uppfattningar av barns läspraktik i hemmet. Eftersom det framkom i CHILD-undersökningen att barnen inte fick ta del av så mycket läsning och berättande i förskolan och i förskoleklass, undrar vi om de tillgodogör sig det i hemmet istället?

Syftet med vår studie är att undersöka föräldrars uppfattningar av läspraktiken i hemmet.

¹ CHILD är en forskningsmiljö vid Högskolan i Jönköping, i samverkan mellan Hälsohögskolan och Högskolan för lärande och kommunikation, som bedriver nationellt ledande och internationellt erkänd forskning kring barn i behov av särskilt stöd. CHILD är en förkortning av Children, Health, Intervention, Learning och Development.

2 Bakgrund

I bakgrunden presenteras tidigare forskning och litteratur som är relevant för studien. Det första området som behandlas är sociokulturell teori som är det teoretiska perspektivet i studien. Sedan beskrivs literacy som också är ett viktigt begrepp i sammanhanget. Kapitlet om läsning och berättande handlar om hur läsningen kan gå till och vad man bör tänka på i lässituationen. Läsmiljö är en annan del som behandlas. Det finns två olika aspekter på läsmiljö som reds ut i texten, den ena är den fysiska miljön och den andra är den sociala miljön. Under rubriken läsningens betydelse presenteras hur barn påverkas av läsning och hur stor betydelse den kan ha för deras språkutveckling. Bakgrundsdelen i uppsatsen avslutas med en presentation av några olika former av barnlitteratur.

2.1 Sociokulturell teori

I ett sociokulturellt perspektiv på lärande är samarbete och interaktion det mest väsentliga (Dysthe, 2003). Författaren menar att det sociala samspelet människor emellan ses som den största källan till kunskap och att språket är människans främsta och viktigaste redskap i lärandet. Även Strandberg (2006) som tolkar Vygotskijs teorier och därmed det sociokulturella perspektivet, belyser vikten av de sociala interaktionerna och språket som dess främsta redskap. Lev Vygotskij var en betydande forskare inom det sociokulturella området och hans teorier kring det är högaktuella än i dag (Bråten, 1998). Vygotskij (1981) skriver att föräldrarnas samspel med barnen är av stor betydelse för barnets utveckling. Den proximala eller potentiella utvecklingszonen är ett centralt huvudbegrepp i den sociokulturella teorin. Det innebär att barnet har minst två utvecklingsnivåer, vilken den ena är på den nivån barnet själv befinner sig och den andra är på den nivån barnet befinner sig med hjälp av någon annan. Barnet kan på den nivån, den proximala utvecklingszonen, klara mycket mer än vad det kan på egen hand och genom att utmana barnet på den här högre nivån får man barnet att även klara det själv så småningom. Det barnet klarar idag med hjälp av en vuxen kommer det att självständigt klara nästa dag (Vygotskij, 1981). ”Språklust hos barn växer inte av vuxna utan av språket självt genom förmedling av vuxna.” (Ekström & Isaksson, 1997, s. 19).

2.2 Literacy

Fast (2007) sammanfattar en tolkning av begreppet literacy. Hon skriver att literacy har många olika innebörder och att det har betytt olika saker genom tiderna. Förr använde man begreppet enbart till läs- och skrivkunnighet, medan man numera lägger in mycket mer i begreppet med en stor vikt på literacy som en muntlig och social aktivitet. Även bilder och tryckt text ses som en del som innefattas av begreppet. Fast skriver vidare att många forskare upplever det svårt att direktöversätta det engelska ordet literacy till svenska och att det inte råder full enighet forskare emellan. Lankshear och Knobel (citerade i Fast, 2007) hävdar att literacy måste tolkas ur ett sociokulturellt perspektiv. ”Ur ett sociokulturellt perspektiv handlar literacy om sociala praktiker. Olika former av literacy är förbundna med sociala, institutionella och kulturella relationer, och kan bara förstås när de återfinns i sina sociala, kulturella och historiska sammanhang.” (s.41)

Ivarsson (2008) skriver om emergent literacy. Hon tolkar det begreppet som att barnets läsutveckling startar redan från födseln och utvecklas genom samspelet med människorna i deras uppväxtmiljö. Barnet bygger hela tiden på sina gamla erfarenheter och skapar nya genom att bli utmanad av syskon, föräldrar och andra personer i barnets närhet. Emergent literacy innefattar många av de läs- och skrivfrämjande aktiviteter barnet ägnar sig åt i hemmet innan de börjar skolan och sker oftast utifrån barnets egen motivation och intresse.

Barton (2007) delar upp begreppet literacy i åtta olika punkter. Den första punkten är att literacy är en social aktivitet som man utövar tillsammans med andra i olika sammanhang, familjen är en viktig del i det, bland annat genom högläsning för barnen. Den andra punkten är att det finns olika former av literacy som vi praktiserar beroende på var vi befinner oss, till exempel skolan, arbetsplatsen eller hemmet. Den tredje punkten är att människors olika literacypraktiker även finns i större sociala sammanhang. Olika kulturella grupper har sina former av literacyaktiviteter och deltagandet i dem visas genom symboler, klädstil med mera. Den fjärde punkten är att literacy bygger på ett symbolsystem som används för att kommunicera med andra människor på olika sätt. Den femte punkten är att literacy och dess symboliska system är till för att vi själva ska förstå världen och är på så vis en del av vårt sätt att tänka. Den sjätte punkten är att vi som människor har olika attityder och känslor gentemot literacy beroende på våra erfarenheter. Det kan både vara positiva och negativa känslor. Även våra värderingar styr hur vi förhåller oss till literacy. Den sjunde punkten är att alla människor har sin egen literacyhistoria beroende på de erfarenheter vi har gjort i livet, och de är också i ständig förändring då vi hela tiden får nya literacyerfarenheter. Den åttonde punkten är att alla literacyhändelser också har en social historia. Nuvarande praktiker är skapade ur det förflutna. Barns literacyerfarenheter påverkas till exempel av föräldrarnas och huruvida det finns tillgång till böcker eller inte (Barton, 2007). Fast (2008) beskriver en studie av Shirley Brice Heath som ger ett bra exempel på det. Heath studerade tre olika grupper av människors språksocialisationer, en grupp med vit arbetarklass i samhället Roadville, en grupp afroamerikansk arbetarklass i samhället Trackton och en grupp med både vit och afroamerikansk medelklass från ett samhälle hon kallar för Gateway. Syftet med studien var bland annat att jämföra de vardagliga språkerfarenheterna barnen fick i hemmet med hur de sedan klarade sig i skolan och i den formella undervisningen där. I studien såg Heath att barnen tillägnade sig helt olika erfarenheter i hemmet beroende på i vilket samhälle de växte upp. I Roadville hade föräldrarna redan påbörjat viss läsundervisning med barnen i hemmet innan de började skolan. Barnen försågs med böcker, de blev lästa mycket för och föräldrarna ställde många frågor till barnen om texten. Föräldrarna berättade även muntligt för barnen och barnen uppmuntrades att själva återberätta sådant som de fått höra genom högläsning eller upplevt tillsammans med familjen. I Trackton hade föräldrarna ett helt annat förhållningssätt. De läste inte för barnen och ställde sällan frågor till dem, men däremot brukade de berätta fantasifulla berättelser muntligt för barnen. Föräldrarna från Gateway ansåg att böcker var väldigt viktigt och de vuxna läste mycket för barnen, redan när barnen var väldigt små. Barnen fick också många frågor av föräldrarna och uppmuntrades att själva berätta. Heath skriver vidare i studien att när barnen från Trackton kom till

skolan fick barnen problem i jämförelse med barnen från Roadville och Gateway. De hade inte alls samma erfarenheter av skolans verksamhet som barnen från de andra samhällena hade genom föräldrarnas ”in-skolning”. Bland annat hade de svårt att svara på enkla frågor, då de inte var vana vid det hemifrån. Som Fast (2008) skriver: ”Varje människa är en länk i en kedja av erfarenheter” (s. 53).

2.3 Läsning och berättande

Svensson (2005) beskriver vad man bör tänka på när man läser högt för barnen. Hon skriver bland annat att det är viktigt att själv ha läst boken innan för att kunna avgöra huruvida boken är lämplig för högläsning eller inte. Författaren skriver vidare att intonation, ögonkontakt och att tala om bilderna i böckerna är en viktig del i högläsningen. Det blir mer intressant för barnen att sitta still och lyssna om man varierar rösten, ändrar rytm och lägger in pauser. Ögonkontakten är viktig för att känna samhörighet och att tala om bilderna tillsammans med barnen gör att de kan tillägna sig en mängd nya begrepp och samtidigt förstå innehållet i boken bättre. Även Granberg (1996) betonar vikten av intonation och engagemang vid berättandet. Det är av stor betydelse att läsaren är väl förtrogen med sitt material och själv kan leva sig in i berättelsen. Författaren skriver vidare om att man ska använda rösten på olika sätt och att ha en stor repertoar i sitt minspel. Hur man berättar är också av stor vikt, exempelvis att man talar långsammare och lägger in pauser i berättandet. En annan sak som Granberg tar upp är att det är viktigt att den som läser visar med fingret vilken bild som hör till texten han läser. Anna Lagerblad (2006) skriver om högläsning i en artikel där hon har intervjuat litteraturpedagogen Susanna Ekström. Enligt Ekström är det viktigt att vuxna läser högt för barnen för att skapa läslust hos dem. För att göra läsningen mer spännande kan man variera rösten, göra pauser, tänka på betoningar och artikulationer. För de yngre barnen kan man göra berättelsen tredimensionell genom att använda sig av till exempel dockor som passar till berättelsen. När Ekström läser böcker för barn berättar hon vem författaren till boken är för att barnen ska förstå att det är människor som skrivit boken. Barnen får då en förståelse för att de själva kan hitta på och skriva berättelser.

Dominicovic, Eriksson och Fellenius (2006) skriver att skillnaden mellan högläsning i hemmet gentemot högläsning i förskolan är dialogen. Barnen blir mer passiva i högläsningen på förskolan eftersom det då oftast är flera barn. I hemmet däremot blir dialogen mer interaktiv eftersom det är lättare för förälder och barn att föra en dialog om innehållet. Enligt Dysthe (1996) får barnen en ökad förståelse för innehållet i en bok genom dialogen. Svensson (2005) betonar betydelsen av att förskollärare ska uppmana föräldrar till att läsa högt för sina barn och hon ger många konkreta tips på hur det ska kunna gå till. Hon skriver vidare om att en del föräldrar använder böckerna som en belöning, de läser bara för barnen om de har varit ”snälla”. Många föräldrar läser godnattsagor för barnet och har som syfte med läsningen att barnet ska somna på ett mysigt sätt. Det är också en viktig del av högläsningen, men godnattsagan ger inte så stort utrymme för barn och förälder att diskutera kring det de läser, då det inte är poängen med läsningen vid det tillfället. Därför är det viktigt att föräldrarna läser för barnet vid fler tillfällen under dagen (Svensson,

2005). Även Ekström & Isaksson (1997) tar upp det. De skriver att det är stor skillnad på att läsa en godnattsaga för barnen vid läggdags och på att läsa för barn på dagtid, då det blir en aktivitet som kräver koncentration där barnen aktivt kan delta och ställa frågor.

2.4 Läsmiljö

Enligt Strandberg (2006) påverkas vi av den miljö vi befinner oss i. Läsfärdigheten är ingen medfödd förmåga, utan för att utveckla läsförmåga, det vill säga den kunskap som behövs för att kunna läsa, krävs att vi kommer i kontakt med böcker. Författaren skriver vidare att barnet ger miljön sin egen mening genom att aktivt ta del av det de anser vara meningsfullt för dem. Enligt Granberg (1996) har läsmiljön betydelse för barn. Platsen för sagostunden eller högläsningen ska ske på ett lugnt och avskilt ställe för att barnen inte ska bli störda. Ekström (2004) betonar vikten av att miljön ska vara neutral och inte full av bilder eller leksaker som lockar barnet ifrån boken. Chambers (1995) menar att det är viktigt att platsen är bekväm. Är den inte det kommer inte läsningen hålla på särskilt länge hur intressant boken än är. Författaren skriver vidare att om man har avsatt en speciell plats för läsning ser man också ett värde i den. Vi avsätter inte platser för sådant vi inte tycker är viktigt. Granberg menar att tidpunkten på dagen är av betydelse, särskilt för de yngre barnen. Författaren skriver vidare hur man på olika sätt kan skapa en viss stämning inför sagoberättandet med bland annat ljus och doft. Enligt Chambers är det viktigt att böcker blir en naturlig del av barnens vardag och att det finns ett stort utbud av böcker att välja på, att de är synliga och finns i barnens närhet. Det är också viktigt att barnen får tid till att själva välja böcker som intresserar dem. Författaren skriver vidare att om vuxna anser att läsning är betydelsefullt är det viktigt att de avsätter tid till läsning eftersom läsning tar tid.

Johansson och Svedner (2003) skriver om hur barn erövrar språket. De framhåller bland annat hemmets betydelse för barns språkutveckling och att läsningen är av stor betydelse. Författarna menar att det är viktigt att det finns tidningar och böcker som en naturlig del i hemmiljön, att föräldrarna själva tycker att det är naturligt att läsa och skriva, att samtal är viktigt och att högläsningen ska vara en del av vardagsrutinen. Johansson och Svedner skriver vidare att den första kontakten barnet får med böcker är genom högläsning vilket är en viktig del för barnets eget läsintresse. Fast (2007) undersöker i sin avhandling *Sju barn lär sig läsa* i vilka sociala och kulturella sammanhang barn möter textorienterade aktiviteter i sin familj. I studien framgår det att kulturen och de sociala sammanhangen runt barnet påverkar på vilket sätt barnet möter textorienterade aktiviteter. Enligt författaren påverkas barnet mycket av hur föräldrarna själva läser och att samtliga föräldrar i studien påpekade att de själva för över sina egna traditioner på barnen, både när det gäller läsande, berättande och sjungande. Hon skriver vidare att barnen kommer i kontakt med de textorienterade aktiviteterna i samspel med föräldrar, syskon och andra närstående. Det lägger grunden för barnen att sedan gå vidare in i skriftspråket. Ivarsson (2008) har i sin avhandling *Att kunna läsa innan skolstarten – läsutveckling och lärandemiljö hos tidiga läsare* bland annat undersökt vilka faktorer i hemmiljön som kan antas vara positiva för tidig läsutveckling och hur lärandemiljön ser ut i hemmet hos de tidiga läsarna. I studien

jämförde Ivarsson en grupp tidiga läsare med en annan grupp femåringar. Hon kom fram till att föräldrar och syskon till de tidiga läsarna tog barnens motivation och läsintresse på allvar och byggde vidare på det genom att svara på frågor och ge förklaringar till barnets funderingar. Interaktionen och det sociala spelet med vuxna är en avgörande faktor för den tidiga läsutvecklingen. Ivarsson skriver vidare att högläsning, samtal och aktiviteter kring skriftspråket förekom i hemmiljön både hos de tidiga läsarna och de flesta femåringarna i jämförelsegruppen. Det som skiljde dem åt var att samtalen och aktiviteterna hos de tidiga läsarna var mer riktade mot skriftspråksutvecklingen. Ivarsson har genom att studera tidigare forskning kommit fram till att högläsning i sig inte är någon aktivitet som främjar barnets läsförmåga, men att den skapar ett intresse för läsning hos barnet. Däremot om man vid högläsningen diskuterar tillsammans med barnet om textens form och innehåll så kan högläsningen främja barnets egen läsutveckling. Ewald (2007) har i sin avhandling *Läskulturer* gjort fältstudier på fyra grundskolor i fyra olika kommuner i Sverige. Elevernas textval och läsvanor visade sig vara väldigt varierade. De elever som inte har någon läserfarenhet med sig hemifrån läser bara det de måste för att klara skolan. Vissa elever hinner heller inte läsa i skolan eftersom de måste göra färdigt andra uppgifter först. Medan de barn som redan har ett stort läsintresse gynnas av skolans undervisning och tillägnar sig ännu mer läserfarenhet. Därmed blir skillnaderna mellan elevernas läsvanor bara större och större. Enligt Liberg (2009) kommer barn med en positiv inställning till läsning ofta från en stimulerande skriftspråklig hemmiljö med föräldrar som positiva förebilder när det gäller läsningen. De barnen blir ofta starka läsare. Även Dominicovic, Eriksson och Fellenius (2006) och Kåreland (2009) skriver att föräldrar som har en vana av högläsning från sin egen barndom är de som fortsätter läsa för sina egna barn. Förhållningssättet till läsning och böcker hos små barn har betydelse för deras framtida litteraturintresse.

2.5 Läsningens betydelse

Barton (2007) skriver om högläsningens betydelse för barnen. Han tar upp många olika aspekter såsom att barnen lär sig att använda språket, både grammatiskt och att de får ett rikare ordförråd. Barnen lär sig även hur en berättelse är uppbyggd och på vilket sätt man läser den. Barton skriver vidare att barnen får nya kunskaper genom böckerna och att de med böckernas hjälp kan förflytta sig i tid och rum. Barnen lär sig också att "bli läsare", de får ett intresse för böcker och ser det som något viktigt. Han poängterar att läsningen är en social aktivitet där de vuxna sätter av tid till barnet och ger dem sin fulla uppmärksamhet vid lästillfället och att det är en viktig del i barnets liv. Han menar att barnen på så vis lär sig att värdesätta läsningen och få en positiv attityd till det. Barton menar också att för en del familjer är högläsning en del av uppfostran och fungerar som ett "straff- eller belöningssystem". Till exempel kan läsning bli en belöning för att barnet lägger sig smidigt på kvällen. Dominicovic, Eriksson, Fellenius (2006) tar upp tre olika effekter av läsbetydelse, socialisation, interaktion och språkinläring. Författarna menar att barnet genom högläsningen får hjälp av föräldrarna att ta del av kulturen de lever i och att föräldrarna påverkar barnet till att intressera sig för läsning även längre fram i barndomen. Författarna skriver vidare att interaktionen mellan förälder och barn som sker vid högläsning ger dem nya perspektiv och gemensamma upplevelser. Barnen

kommer via böckerna i kontakt med det skrivna ordet och därmed också i kontakt med nya begrepp och ny kunskap som i sin tur väcker nya tankar och ger barnen ett större ordförråd. Enligt Ekström och Isaksson (1997) ökar läslusten, ordförrådet, språkförståelsen, människokunskapen och intresset för andra tider och länder genom högläsning. Även Svensson (2005) skriver att böckerna är det bästa verktyget barnet kan ha för att utveckla sitt språk. Författaren menar att böckerna utmanar barnen genom att de får höra nya språkliga uttryck och kommer i kontakt med olika typer av språkstilar som i sin tur leder till att barnet senare kan få ett mer självständigt förhållande till språket. Granberg (1996), Höglund och Wahlström (2006) och Taube (2007) skriver att barnen får ett rikare ordförråd och lär sig hur språket är uppbyggt. Granberg skriver vidare att barnens fantasi utvecklas genom positiva sagostunder och barnen får träna på att koncentrera sig en längre stund. Han menar att sådana sagostunder skapar ett fortsatt intresse för litteratur som barnen har nytta av längre fram. Enligt Lindö (2005) får barn genom läsning och berättande möjlighet att förflytta sig mellan fantasi och verklighet och även sätta sig in i de olika rollkaraktärerna. Lindö menar att grunden för att skapa social och emotionell kompetens är att sätta sig in i andras perspektiv och det får barnen möjlighet att göra genom högläsning och berättande.

Ekström och Isaksson (1997) skriver att huvudsaken med högläsning är att barnen ska få uppleva njutning av att bara sitta och lyssna samtidigt som de går in i fantasins värld, men de beskriver även vikten av att läsa högt för barnen för att stimulera språkutvecklingen. De menar att det är av största betydelse att barnen får minst en kvarts högläsning varje dag i förskolan, men att också föräldrarna ska uppmuntras att läsa högt för sina barn. Det finns många olika typer av lässtimulerande projekt runt om i Sverige och i hela världen. Svensson (1993) har i sin avhandling *Tidig språkstimulering av barn* använt sig av ett språkstimulerande program där föräldrarna skulle påverkas till att mer aktivt stimulera sina barn språkligt och intellektuellt. I stimulansprogrammet ingår bokläsning som en viktig del. Syftet med studien var bland annat att pröva om ett program för tidig stimulans i hemmet kunde öka föräldrars engagemang i barnets intellektuella och språkliga utveckling och att pröva om det var möjligt att påverka barns språkliga utveckling genom ett sådant stimulansprogram. Författaren kom fram till att det gick att påverka föräldrarna till att stimulera barnen mer genom att låta dem delta i språkstimulansprogrammet och att barnen som fått den här tidiga språkliga stimulansen hade en bättre språkutveckling. Enligt Ekström och Isaksson är det viktigt att man som förälder inte upphör att läsa högt för sina barn när de når den åldern då de börjar läsa själva. Författarna menar att barnen på så vis kan tappa läslusten när det inte längre får den stunden tillsammans med de vuxna som innefattar gemenskap och att få samtala om det man läst tillsammans. Litteratur de själva klarar av att läsa på egen hand skiljer sig mycket från den litteratur de får möjlighet att möta under högläsningen.

2.6 Litteratur

Undersökningsorganisationen SOM² vid Göteborgs Universitet genomförde år 2005 en undersökning som visar att de familjer som är medlemmar i en bokklubb läser mer för sina barn än de som inte är det. Enligt undersökningen är det 30 procent fler som läser för sina barn i gruppen som är medlem i en barnbokklubb än i gruppen som inte är det. En annan faktor som spelar roll är om man regelbundet lånar böcker på biblioteket (Höglund & Wahlström, 2006). Författarna skriver vidare att utlåning av litteratur på bibliotek har minskat de senaste 25 åren samtidigt som utlåning av bild- och ljudmaterial har ökat. Trots det läser svenskarna fortfarande förhållandevis mycket. Enligt Höglund och Wahlström är barnböcker det som lånas mest på biblioteken. Kåreland (2009) skriver att läsandet av böcker inte har minskat på 2000-talet, men däremot har vårt läsande förändrats. Idag använder vi fler medier än bara böcker, till exempel tv och framförallt internet. Författaren skriver vidare att det har funnits en oro för att läsandet skulle ha påverkats negativt av bildmedierna, men samtidigt menar hon att försäljningen av böcker har ökat de senaste åren och även utgivningen av bilderböcker har ökat. Det beror framförallt på att barnantalet under 2000-talet har ökat och förskolan nämns som en stor användare av bilderböcker.

Dominicovic, Eriksson och Fellenius (2006) skriver att barn behöver lära sig att tolka bilderna i böckerna för att kunna ta del av den information som de ger. Författarna menar att det därmed är viktigt att läsaren pratar med barnen om bilderna eftersom de lär sig tolka bilder tillsammans med andra. Författarna skriver vidare att enligt Vygotskij tittar barnen först på det som är känt sedan tidigare för dem, eller om det är något som skiljer sig avsevärt åt. Barnets ord och begreppsförråd vidgas genom att man för in nya begrepp och samtalar om vad man ser. Genom att läsa en bok flera gånger ser och upptäcker barnen nya saker i berättelsen varje gång. Eriksson och Isaksson (1997) och Kåreland (2009) poängterar vikten av att läsa bilderböcker för barn. De menar att barnen får en rikare upplevelse när text och bild arbetar tillsammans. Författarna skriver att texten och bilderna är lika viktiga och turas om att föra berättelsen framåt. Det skulle aldrig bli en bra bok om bild och text inte hänger ihop på rätt sätt och inte heller om texten var av sämre kvalitet än bilden och vice versa.

Enligt Kåreland (2009) finns det två olika typer av sagor, konstssaga och folksaga. En konstssaga är nerskriven och har en författare, medan folksagan inte har någon författare och inte finns nerskriven utan har berättats från generation till generation. Sagan har ofta inga gränser, utan kan bestå av osannolika händelser och bygga på fantasi. Allt kan hända i en saga, men det är ofta till slut de goda som lyckas och de onda som straffas. Författaren skriver vidare att sagan bygger på upprepningar och att tretalet ofta förekommer. Många sagor såsom Rödluvan och Snövit finns det oändligt många varianter på. Lindö (1986; 1989; 2002) skriver om sagans pedagogiska möjligheter. Hon menar att barnen vid sagolyssnandet övar upp sin egen

² SOM-institutet är ett centrum med inriktning på undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs av Institutionen för journalistik och masskommunikation, Statsvetenskapliga institutionen samt Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet. SOM är en förkortning för samhälle, opinion och massmedia.

förmåga att återberätta och att de lär sig hur en saga är uppbyggd. Genom att förstå det stimuleras barnens läsförståelse samt deras muntliga och skriftliga berättande.

Enligt Kåreland (2009) är det muntliga berättandet den äldsta berättelseformen vi känner till. Granberg (1996) skriver att det var en viktig del i vardagslivet redan på fornnordisk tid. Enligt författaren har vi i västvärlden glömt bort den gamla berättartraditionen och använder oss istället av det skrivna ordet och genom massmedia när vi förmedlar kunskaper, erfarenheter, etik och moral. I många andra länder där läskunnigheten är lägre är fortfarande det muntliga berättandet en väldigt viktig tradition. Granberg menar att det muntliga berättandet borde användas mycket mer även här i västvärlden, då den massmediala underhållningen blir opersonlig. Författaren skriver att ett muntligt berättande skapar en intensiv stämning och både barn och vuxna kan leva sig in i berättelsen på ett helt annat sätt. Det uppstår en gemenskap och en hög koncentration hos både barn och vuxna som påverkar barnens utveckling i en positiv riktning. En annan fördel Granberg beskriver är att man kan anpassa muntligt berättande så att det passar både yngre och äldre barn. Det är också mycket lättare att hålla ögonkontakt med sina lyssnare och på så sätt få dem att hålla koncentrationen längre.

Mot bakgrund av ovanstående redogörelse har vi ett särskilt intresse för att undersöka föräldrars uppfattningar av barns läspraktik i hemmet.

3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka några föräldrars uppfattningar av läspraktiken i hemmet, för barn i åldern 3-6 år.

Frågeställningar är

- Hur beskriver föräldrarna betydelsen av läsning och berättande för barn i hemmet?
- Vilket syfte har föräldrarna med läsningen?
- Hur beskriver föräldrarna läsmiljöns betydelse?

4 Metod

I det här avsnittet beskrivs valet av metod. Det börjar med en beskrivning av den fenomenografiska forskningsansatsen som används i studien. Sedan följer en beskrivning av den kvalitativa forskningsintervjun som har använts för insamling av data. Därefter följer en redogörelse av urval, etiska aspekter och genomförande. Metoddelen i uppsatsen avslutas med en redovisning av hur datan analyserats.

4.1 Fenomenografi

Med en fenomenografisk forskningsansats undersöks i den här uppsatsen hur föräldrar uppfattar fenomenet barns läspraktik i hemmet. Intresset är att upptäcka variationer i föräldrars beskrivningar av det. Alexandersson (1994) skriver att den fenomenografiska ansatsens huvudsyfte är att beskriva hur människor uppfattar företeelser eller objekt i omvärlden. Han skiljer mellan två perspektiv på forskningsfrågor. Den första ordningens perspektiv ger svar på vad något är, medan den andra ordningens perspektiv ger svar på vad något uppfattas vara. Fenomenografien tillhör den andra ordningens perspektiv. Alexandersson skriver vidare att det finns många olika variationer inom fenomenografien, men det som är gemensamt är att den empiriska undersökningen alltid analyseras kvalitativt av forskaren själv. Dessutom utgår alltid fenomenografien från att människor har olika uppfattningar om fenomen på grund av sina olika erfarenheter och relationer till världen. Enligt Larsson (1986) vill man i den fenomenografiska ansatsen undersöka hur fenomen *uppfattas av* människor och få veta *innebörden* istället för förklaringar, samband och frekvenser. Man väljer att beskriva *hur* människor uppfattar fenomen istället för att beskriva hur det egentligen är. Alexandersson beskriver fenomenografins vad- och hur-aspekter. Det är viktigt att skilja ut *vad* som ska beskrivas, för att sedan få beskrivningar av *hur* forskningspersonerna uppfattar fenomenet. Intervjupersonen måste veta *vad* det är den ska resonera om för att sedan kunna beskriva *hur* den uppfattar det. I analysen av intervjupersonernas beskrivningar läggs sedan fokus på *hur*-aspekten. Det går då att skilja på *vad* de intervjuade beskriver och *hur* de uppfattar det. Syftet med uppsatsen är att undersöka föräldrars uppfattningar av läspraktiken i hemmet och då blir *vad*-aspekten i uppsatsen *vad* föräldrarna uppfattar i läspraktiken och *hur*-aspekten hur de beskriver det.

4.2 Kvalitativt inriktad forskning

Syftet med uppsatsen är att undersöka föräldrars uppfattningar av barns läspraktik i hemmet och för att få fram djupare beskrivningar av fenomenet har kvalitativa intervjuer genomförts. Som Kjaer Jensen (1995) skriver ger den kvalitativa forskningen mer djupgående och nyanserade svar på frågeställningarna. Kvale och Brinkmann (2009) menar att den kvalitativa forskningsintervjun vill se och förstå upplevda vardagsfenomen ur den intervjuade personens perspektiv. Enligt Starrin och Renck (1996) används kvalitativa intervjuer för att upptäcka eller fördjupa sig i olika företeelser eller frågor. De skriver att den kvalitativa intervjun är icke-standardiserad, alltså öppen för följdfrågor och diskussion utifrån hur intervjuvaren ter sig. Vidare beskriver de den kvalitativa intervjun som en vägledad konversation där det inte finns några på för-

hand bestämda frågor som följs till punkt och pricka. Det kräver att intervjuaren är medskapare till hur intervjun framskrider genom att fånga upp viktiga svar och bygga följdfrågor på dem.

4.3 Urval

I studien har åtta föräldrar intervjuats om deras uppfattning av läspraktiken i hemmet. Föräldrarna som valts till intervjuerna har barn i åldern 3-6 år, som går på olika förskolor där vi har haft våra verksamhetsförlagda utbildningsperioder. Föräldrarna kontaktades och tillfrågades personligen. För att variationsbredden på respondenterna skulle bli stor valdes medvetet föräldrar med olika bakgrund, ålder och kön ut. I fenomenografiska undersökningar är man inte ute efter ett svar som kan generalisera eller skatta hur stor del av populationen som har en viss uppfattning om ett fenomen, utan istället riktar man in sig på att försöka upptäcka de variationer som kan finnas i populationens uppfattningar om fenomenet (Alexandersson, 1994). Författaren skriver vidare att om man väljer en alltför homogen undersökningsgrupp är det risk för att man inte finner alla de nyanser och variationer i uppfattningar som finns.

4.4 Etiska aspekter

Vetenskapsrådet (n.d) skriver om de huvudkrav som ska följas för att forskningen ska vara etisk riktig. Alla deltagare i forskningen bör informeras om syftet i forskningen och om hur forskningen går till. De bör också informeras om eventuella risker eller fördelar med att delta i forskningen och även få veta att de har rätt att dra sig ur när de vill. Alla deltagarna bör få skriftlig information om vad som gäller. Det är också viktigt med konfidentialitet, som innebär att man skyddar intervjupersonernas privata integritet och att deltagarna i undersökningen inte kan identifieras. Dessa etiska aspekter har funnits i åtanke i planeringen av intervjuerna. Innan intervjuerna genomfördes informerades föräldrarna skriftligt om syftet med studien och vilka metoder som skulle användas. De informerades också om tystnadsplikten, att informationen som kom fram i intervjuerna inte skulle gå att spåra och att materialet används endast i denna studie. Föräldrarna informerades även om att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan i studien om de skulle vilja det. De godkände också att intervjuerna spelades in på MP3-spelare eller videokamera enbart för ljudupptagning.

4.5 Genomförande

Kvalitativa intervjuer bygger på en låg grad av standardisering och strukturering och mycket utrymme ges till respondenten att själv beskriva fenomenet (Patel & Davidsson, 2003). Därför skapades en halvstrukturerad intervjuguide (Bilaga1) med en huvudfråga och med några stödfrågor som var till hjälp för att intervjun skulle hållas inom ramen för syftet och frågeställningarna. Innan intervjuerna genomfördes gjordes en pilotintervju för att se om några missförstånd uppstod eller om frågorna var relevanta för syftet. Patel och Davidsson skriver att pilotintervjuer är viktiga förberedelser för att få svar på om frågornas innehåll är bra, om antalet frågor är tillräckligt och om frågorna har formulerats rätt. En annan viktig del är att man får träna på intervjutekniken. Svaren i pilotintervjun finns inte med i studien och intervjuguiden förändrades inte efter pilotintervjun. Föräldrarna kontaktades personligen och tillfrågades om de ville medverka i en intervju och informerades samtidigt om syftet med studien och de etiska aspekterna.

Alla intervjuer spelades in, vilket underlättade själva intervjun eftersom anteckningar inte behövde föras under tiden. Koncentrationen kunde läggas på svaren som respondenterna gav och sedan kunde följdfrågor ställas. Andra fördelar enligt Trost (2005) är att man efteråt kan lyssna på intervjuerna flera gånger och då även lyssna efter tonfall. Intervjuerna genomfördes på ett lugnt och avskilt ställe på förskolan. Trost skriver att det är viktigt att intervjun sker på en lugn och avskild plats och att den intervjuade känner sig trygg i miljön. Intervjuerna genomfördes av endast en intervjuare för att inte föräldrarna skulle känna att de kom i underläge. Enligt Trost är det viktigt att tänka på hur man inleder intervjun. Första frågan har betydelse för hur intervjun fortgår. Intervjuerna i studien inleddes med att respondenterna fick beskriva hur och vad de läser för sitt/sina barn. Det gjorde att föräldrarna själva fick berätta om hur de såg på läsningen och det gav möjligheter att ställa följdfrågor utifrån det de berättade. Precis som Alexandersson (1994) skriver att inom den fenomenografiska ansatsen är man inte ute efter några fasta svar, eller svar med rätt och fel, därför söktes beskrivningar av föräldrarnas uppfattning av läspraktiken i hemmet utan några på förhand uttänkta lämpliga svar. Fenomenografien har som utgångspunkt att det inte finns några rätta eller lämpliga svar och det är att identifiera olika uppfattningar i svaren som är det centrala, inte att komma fram till förutbestämda uppfattningar.

4.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Trovärdighet i kvalitativ forskning handlar att den data som framkommit i resultatet är riktig och beskriver sanningsenligt det respondenterna har uppgivit (Kvale & Brinkmann, 2009). För att uppnå trovärdighet i studien har de transkriberade intervjuerna först analyserats enskilt av oss båda för att sedan skiftas och återigen analyseras. Sedan har de båda analyserna jämförts med varandra för att se att samma resultat framkom. Trovärdigheten styrks också i resultatdelen genom att citat från intervjuerna används.

Kjaer Jensen (1995) skriver att den kvalitativa metoden lättare ses som otillförlitlig än den kvantitativa. Han menar att det beror på att den kvantitativa metodens datainsamling kan standardiseras om den är

genomförd på rätt sätt, men det går inte att göra på samma sätt med den kvalitativa metoden där man ofta använder sig av mer öppna frågor. Däremot anser han att den kvalitativa metoden har en högre giltighet än den kvantitativa, då man kan fördjupa sig på ett helt annat sätt och se till att man får svar på just det man frågar om.

4.7 Analys av data

Intervjuerna transkriberades och alla dialoger skrevs ordagrant ner. Analysen av materialet genomfördes i de tre första faserna utifrån Alexanderssons (1994) fenomenografiska analysmodell. Intervjuerna lästes igenom enskilt flera gånger för att texten skulle kännas in (fas 1). När det gjorts några gånger upptäcktes likheter och skillnader i de olika utsagorna i beskrivningen av läspraktiken i hemmet (fas 2). De likheter och skillnader kategoriserades sedan i olika beskrivningskategorier utifrån *vad* föräldrarna beskrev och *hur* de beskrev det (fas 3). När intervjuerna analyserats på det sättet skiftades de transkriberade intervjuer oss emellan och samma procedur gjordes igen, för att sedan jämföras och se om samma resultat framträdde. Resultaten överrensstämde till stor del. Efter att ha arbetat fram en gemensam struktur i beskrivningskategorierna analyserades de för att finna de olika uppfattningarna inom varje kategori.

5 Resultat

Genom analysen av intervjumaterialet upptäcktes två olika huvudspår och de har redovisningen av resultatet utgått ifrån. Det första är hur föräldrarna beskriver läspraktiken för barn i hemmet och den andra beskriver hur föräldrarna uppfattar betydelsen av läsning för barn i hemmet. I de huvudspåren har olika kategorier upptäckts som beskrivs under respektive huvudrubrik. Föräldrarnas beskrivningar kommer att namnges med F1-F8. Det görs för att styrka trovärdigheten i undersökningen genom att visa att det inte bara är ett fåtal av de intervjuade föräldrarnas beskrivningar som representerar hela resultatet.

5.1 Hur beskriver föräldrarna läspraktiken för barn i hemmet?

Under den här huvudfrågan redovisas föräldrarnas beskrivning av läspraktiken för barn i hemmet. Under analysarbetet framkom tre olika beskrivningskategorier som är kvalitativt skiljda från varandra. De olika kategorierna är Läsfrekvens, Läsmiljö och Val av litteratur.

5.1.1 Beskrivningskategori A: Läsfrekvens

En kategori som framträder i föräldrarnas beskrivning av läspraktiken för barn i hemmet är läsfrekvensen. Många föräldrar anser att läsfrekvensen är en del av läspraktiken och beskriver hur ofta de läser för barnen. De flesta föräldrarna beskriver att de läser dagligen för sitt eller sina barn, en gång eller flera gånger. En av föräldrarna läser så ofta hon hinner och det brukar bli ett flertal gånger i veckan. De här föräldrarna tycker alla att det är viktigt att läsa ofta, flera av dem anser att de borde läsa mer än de gör men att brist på tid gör att det inte hinns med.

Ja, nu läser jag inte så ofta som jag gjorde innan, men innan läste jag för henne nästan varje kväll. Tiden räcker inte till, men det är i alla fall flera gånger i veckan. (F1)

En förälder beskriver att han läser väldigt sällan och han tar heller inte initiativ till att läsa oftare.

Ibland läser vi men det är väldigt sällan, då är det på kvällen innan läggdags. (F8)

Alla föräldrar som läser dagligen för barnen läser på kvällen vid läggdags, men några läser även vid andra tidpunkter på dagen. De flesta av föräldrarna sätter av tid till läsningen på kvällen och detta skapar en rutin för barnen som blir en viktig del av deras vardag. Läsningen beskrivs av föräldrarna som en aktivitet som inte vill vara utan.

Vi läser mycket, vi läser så ofta vi får tid. Vi läser alltid en godnattsaga och på eftermiddagen när vi kommer hem och ska lugna ner oss lite. (F6)

Sen blir de väldigt besvikna om vi inte läser någon saga på kvällen. (F6)

Föräldrarna beskriver i den här kategorin läsfrekvensen som en viktig punkt i läspraktiken. Hur ofta de läser styrs dock mycket av tidsbrist och vardagliga rutiner, men de flesta av föräldrarna anser att det är vik-

tigt att läsa ofta för barnen och skulle gärna göra det mer om tiden fanns. Endast en förälder utmärkte sig genom att inte avsätta särskild tid för läsning och ansåg inte heller att det var något som saknades.

5.1.2 Beskrivningskategori B: Läsmiljö

En annan kategori som framträder i föräldrarnas beskrivning av läspraktiken är läsmiljöns betydelse. Föräldrarna beskriver att läsningen ska ske i en lugn och stillsam miljö, utan några störande inslag för att barnet ska kunna ta till sig berättelsens innehåll utan att bli störd av omgivningen runt omkring. Miljön ska också vara sådan att föräldrarna heller inte ska bli störda i läsningen av till exempel telefonsamtal eller andra omgivande faktorer. De beskriver att hemmet är en plats där läsningen kan ske i lugn och ro, utan störande inslag, till skillnad mot en allmän plats där man inte kan gå undan på samma sätt.

Jag tror att det måste vara ett lugnt rum i alla fall. Det får inte hända så mycket runt omkring. Då tar man nog inte in det som blir uppläst på samma sätt. Det skiljer sig nog rätt mycket. (F1)

[...] om man sitter vid köksbordet på eftermiddagen så ringer kanske telefonen eller så lagar någon mat och då blir det ju inte så koncentrerat. Och då får man inte ut så mycket av det. (F2)

[...] om man är till exempel på ett tåg så är det ju svårare att koncentrera sig, än om man är hemma i lugn och ro. (F6)

Det skiljer sig dock en del åt i föräldrarnas beskrivningar om på vilken plats läsningen sker. Många av föräldrarna beskriver sovrummet och sängen som deras plats för läsning. De anser att sovrummet är den plats där barnet inte blir stört av andra faktorer runt omkring och att det blir lättare att släcka ner där och skapa stämning. I sovrummet är barnet också lugnare och kan koncentrera sig mer på det som står i boken eller det som berättas. Det går också att stänga dörren om sig till sovrummet och på så vis slippa bli störd av övriga familjen. Några föräldrar beskriver att de läser i soffan också, men då sker detta ändå i lugn och ro utan störande inslag. En av föräldrarna beskriver att läsningen sker på andra platser än dessa. För henne kan lugn skapas på alla platser i hemmet och även på vissa ställen utanför hemmet såsom i bilen. Hon menar att föräldrarnas engagemang i läsningen påverkar mer än hur störande miljön runt omkring är, men hon påpekar också att koncentrationen inte är lika hög i störande miljöer och därför blir lässtunden kortare där.

Vi läser i alla möjliga miljöer, hans rum, vårt rum, vardagsrummet, toan, köket, i bilen. Det är verkligen överallt, i tid och otid [...] är det mer lugnt runt omkring kan man ju vara mer fokuserad, men han brukar vara rätt fokuserad oavsett var vi är någonstans, om vi som läser är engagerade i läsningen blir han engagerad. (F5)

Föräldrarna uppfattar läsmiljön som en del av barns läspraktik i hemmet och anser att den är viktig för hur mycket som tas in av läsningen. En lugn och avskild plats är det viktigaste för de flesta av föräldrarna, både för egen del och för barnet.

5.1.3 Beskrivningskategori C: Litteraturval

En kategori som framträdde i föräldrarnas uppfattningar av läspraktiken i hemmet är valet av litteratur. Det skiljer sig en del mellan beskrivningarna, men de flesta föräldrarna beskriver att de läser bilderböcker för barnen. Några av föräldrarna beskriver att de läser faktaböcker och pedagogiska böcker för barnen med olika teman, till exempel ABC-böcker eller böcker med olika färger och former. Endast en av föräldrarna beskriver att hon läser kapitelböcker för sitt barn, och det sker då tillsammans med barnets äldre syskon som är i skolåldern. En av föräldrarna beskriver valet av litteratur på följande sätt:

Vi läser allt möjligt, allt från Bamsetidning till Pixibok, till sångbok, till Maxboken, till bokstavsböcker, pekböcker och ordböcker. Så det är ingen speciell typ. (F5)

De flesta föräldrar beskriver att det är barnet som väljer vad som ska läsas genom att barnet hämtar boken eller väljer vilken saga som ska berättas. Några av föräldrarna beskriver att barnet ibland väljer att läsa en och samma bok under en lång period ända tills de tappat intresset för den boken och hittar en ny favoritbok istället. En förälder beskriver att hon köper böcker efter att barnet sett ett program på TV och därmed redan känner till karaktärerna genom det. Barnet får då möjlighet att skapa sig egna bilder av en redan känd berättelse. Föräldrarna menar att det är barnets intresse som styr litteraturvalet. Några av föräldrarna påpekar dock att det är barnet som väljer vilken bok som ska läsas vid själva lästillfället, men det är ändå de som föräldrar som har gjort förstavalet genom att de väljer vilka böcker som ska köpas eller lånas på biblioteket.

Det brukar vara han, eller det är han som väljer. Jag bara tänkte på vem som köper böckerna, eller så går vi och lånar. Ja då är det ju vi som lånar, så sen är det ju han som väljer, men det är ju vi som gör förstavalet. (F5)

Jag såg ju att han tyckte om dem på TV och då tyckte jag att det var bra att ha dem som böcker också. Så att han fick skapa sig en egen bild av dem i böckerna också. (F7)

Ungefär hälften av föräldrarna beskriver att de berättar egna sagor utan bok som de hittat på själva. Några av de föräldrar som är tvåspråkiga beskriver att de ibland berättar sagor och berättelser på det andra språket för att barnet också ska få tillägna sig det. Flera av föräldrarna beskriver att de ibland ändrar innehållet i texten i vissa böcker och hittar på lite själva för att skapa variation. En av de föräldrarna nämnde att hon gjorde det främst för egen del, då böckerna blev tråkiga efter ett tag. En annan förälder berättar kända sagor utan bok för att hon har dålig fantasi. Däremot brukar hennes sambo, som enligt henne har bättre fantasi, berätta egna påhittade sagor eller berättelser för barnet. Samma förälder beskriver också att de ibland berättar sagor där barnet själv får bestämma innehållet genom att de frågar barnet vad sagan ska handla om. Föräldrarna hittar sedan på en saga utifrån det.

Jag kan berätta sagor som finns för jag har lite dålig fantasi, men min sambo hittar på. Ibland gör vi båda så att vi frågar honom: Vad vill du att den ska handla om? (F5)

Föräldrarna beskriver också var någonstans de får tag på litteraturen. Det skiljer sig inte särskilt mycket åt i deras beskrivningar, då de flesta av föräldrarna uppger att de köper böcker i affären och någon nämner att de brukar handla böcker på bokrean. Bokklubb är en annan källa där en del föräldrar har köpt barnlitteratur, men de flesta av föräldrarna anser dock att det är för dyrt att vara med i en bokklubb i längden och att de hellre lånar böcker på biblioteket. Många av föräldrarna beskriver biblioteket som en väldigt bra källa att få tag på mycket litteratur utan att behöva köpa dyra böcker.

Vi köper böcker ibland på bokrean. Vi är stadiga besökare på biblioteket i alla fall. Biblioteket är ju guld värt. (F1)

Några av föräldrarna nämner att de ärver böcker och en förälder beskriver att han endast läser böcker som barnet fått i present eller julklapp. Annars är det främst biblioteket och affärer som de flesta föräldrarna uppger som den främsta litteraturkällan.

5.1.4 Resultatsammanfattning

Resultatet av huvudfrågan, Hur beskriver föräldrar barns läspraktik i hemmet?, utgörs av tre beskrivningskategorier. I beskrivningskategori A beskriver föräldrarna hur ofta de läser för sina barn. De flesta av föräldrarna beskriver att de läser dagligen för barnen. En förälder beskriver att han läser väldigt sällan för sitt barn. Några få av föräldrarna läser flera gånger om dagen, men de flesta läser en gång och då främst på kvällen vid läggdags.

I beskrivningskategori B beskriver föräldrarna i vilken miljö läsningen sker. Alla föräldrar beskriver att miljön påverkar läsningen och bör ske i en lugn och stillsam miljö utan några störande inslag. De flesta av föräldrarna beskriver att de läser i sovrummet, några beskriver även att de läser i soffan i vardagsrummet och en förälder beskriver att hon läser för sitt barn överallt.

Beskrivningskategori C utgörs av föräldrarnas beskrivningar av litteraturvalet. De flesta föräldrar beskriver att de läser bilderböcker för barnen, och en del läser även faktaböcker och serietidningar. Några av föräldrarna berättar egna sagor för barnen och någon läser kapitelböcker för dem. Många av föräldrarna beskriver att de lånar litteratur på bibliotek eller köper böcker. Andra beskriver att de ärver böcker, får böcker i present eller är medlemmar i en bokklubb. Alla föräldrar beskriver att det är barnet som väljer litteraturen, men några föräldrar påpekar att det är de som har gjort förstahandsvalet genom att köpa eller låna litteraturen.

De tre beskrivningskategorierna ovan är kvalitativt skiljda från varandra på så vis att beskrivningskategori A beskriver läsfrekvensen, medan beskrivningskategori B beskriver den fysiska läsmiljön och beskrivningskategori C beskriver valet av litteratur. De tre kategorierna redogör tillsammans för hur föräldrarna beskriver barns läspraktik i hemmet.

5.2 Hur uppfattar föräldrarna betydelsen av läsning för barn i hemmet?

Under den här huvudfrågan beskriver vi föräldrarnas uppfattningar av betydelsen av läsning för barn i hemmet. Under analysarbetet upptäckte vi fyra olika beskrivningskategorier som är kvalitativt skiljda från varandra: Läsintresse, Avkoppling, Utveckling och ny kunskap och Socialt samspel.

5.2.1 Beskrivningskategori A: Läsintresse

En kategori som framträdde är läsningens betydelse för att skapa ett läsintresse för barnet. Nästan alla föräldrar beskriver att läsningen i hemmet ska ge barnet ett läsintresse både som små och sedan som vuxna. De har som syfte med läsningen att den ska bli en del av barnets liv och beskriver att det är viktigt att börja läsa för barnen i tidig ålder för att de ska bli intresserade av läsning redan då.

Jag är själv intresserad av böcker och tycker att det ger mycket till livet. (F6)

Men överhuvudtaget intresset för att läsa tror jag är det allra viktigaste. Det finns ju de som aldrig har läst en bok i hela sitt liv, men om man börjar med det här tror jag att de tycker att det är roligt att läsa liksom. (F2)

Att han ska bli vän med böckerna så att han vill läsa böcker själv när han blir läskunnig. (F7)

Två föräldrar beskriver att deras liv blivit väldigt berikade genom läsningen och att det därför är viktigt att överföra läsintresset på sina barn. De menar att de som vuxna har en stor del i hur barnets läsintresse utvecklas och att det är avgörande för vilket intresse barnet får för böcker senare i livet. Många föräldrar beskriver hur mycket de själva blev lästa för som små och drar paralleller med sitt eget läsintresse som vuxna.

Ja, det vet jag ju att mamma och pappa läste mycket för mig när jag var liten och jag har alltid varit en riktig bokslukare. Jag tror att det har påverkat mig jättemycket. Min man hade aldrig läst en bok i hela sitt liv när vi träffades, och då undrar jag verkligen om hans mamma någonsin läste för honom. (F2)

Läsintresset är en viktig punkt för föräldrarna i beskrivningarna av vilken betydelse läsningen har för barnet och de menar att de själva har stor påverkan på hur barnets läsintresse utvecklas. Att läsa och berätta mycket för barnet skapar ett framtida intresse för läsning enligt de allra flesta föräldrarna.

5.2.2 Beskrivningskategori B: Avkoppling

En kategori som beskrivs av alla föräldrar i studien är läsningens betydelse för att skapa avkoppling. Alla föräldrar som läser på kvällstid beskriver att syftet med läsningen är att barnet ska komma till ro och kunna somna. En av föräldrarna beskriver att de ibland undviker bilderböcker på kvällen och hellre berättar en egen saga för att kunna leda in barnet på att bli sömnig. Bilderna är för uppiggande beskriver hon.

Ibland styr vi det till att vi berättar, för han blir så pigg när man läser en bok. Av bilderna. Han blir så intresserad. Berättar man något kan man göra det lite sövande och dra ut lite på det. I boken blir det lite mer inlevelse, kan bli. (F5)

I hennes fall tror jag att hon lugnar sig när man läser för henne. Hon somnar bättre. (F3)

Ett fåtal av föräldrarna läser för barnen på dagtid men även de beskriver att läsningen är till för att kunna koppla av och varva ner. En förälder beskriver det på följande vis:

Om han har stimmat lite och behöver tagga ner. (F8)

Föräldrarna beskriver att läsningen är av stor betydelse för att barnen ska kunna få en lugn stund. De anser att det är viktigt med avkoppling för barnet efter att ha haft en lång dag med mycket aktiviteter. Föräldrarna beskriver läsningen som det enda sättet för barnen att verkligen kunna lugna ner sig ordentligt och komma till ro ”på riktigt”. De anser också att lässtunden är en lagom lång avkopplande aktivitet och att man kan styra den efter barnets behov.

5.2.3 Beskrivningskategori C: Utveckling och lärande

Många av beskrivningarna av läsningens betydelse handlar om utveckling och lärande och det bildar en av beskrivningskategorierna i studien. Föräldrarna beskriver både språkutveckling, läsutveckling och att lära sig nya saker. Det som beskrivs mest är att barnet får ett större ordförråd av läsningen genom att få höra nya ord och att föräldrarna förklarar de nya begrepp som kommer upp vid läsningen. Föräldrarna menar att barnen ofta ställer frågor kring sagorna eller berättelserna och att de genom det lär sig mycket.

Mycket med språket som utvecklas, de lär sig ju mycket nya ord. (F4)

Föräldrarna beskriver även att barnens språk- och skrivutveckling utvecklas genom högläsning och berättande. Föräldrarna beskriver att barnen lär sig att återberätta genom att höra samma berättelse flera gånger och att de på så vis får en språklig utveckling. En förälder beskriver att barnet har börjat ljuda och skriva och att hon tror att det beror på att de har läst mycket för barnet. Några av föräldrarna beskriver att barnen kan lära sig alfabetet eller om till exempel färger och former genom att läsa pedagogiska böcker. Några av föräldrarna nämner också att barnet kan lära sig om olika länder eller andra saker genom läsningen och att det ger en bra allmänbildning.

Det är väl verbalt kanske, med språket och att man utvecklar språket och sätter ihop meningar. (F5)

Är det en faktabok så kan man lära sig en massa nya saker, vi försöker låna böcker som handlar om saker de inte vet. (F1)

Man blir smart när man läser tror jag. Man lär sig mycket. (F3)

En annan viktig del i läsningens betydelse för barns utveckling och lärande är hur barnets fantasi utvecklas genom läsningen. Flera föräldrar beskriver att en helt ny värld öppnas genom läsningen och att barnet får chans att utveckla sin fantasi och att skapa en egen inre värld. Föräldrarna anser att det är en viktig del i barnens utveckling.

Det tror jag påverkar honom positivt på det sättet att han får en mycket bredare fantasi. (F7)

Det öppnas en hel värld och man lär sig så himla mycket. (F2)

Föräldrarna anser att läsningen har stor betydelse när det gäller barns utveckling och lärande, och att böcker är ett roligt sätt för barnen att ta in kunskapen på. Det blir ett naturligt lärande för barnet och läsningen förenar på så vis nytta med nöje.

5.2.4 Beskrivningskategori D: Socialt samspel

En kategori som framkom vid analysen av vårt resultat är läsningens betydelse för det sociala samspelet. Föräldrarna beskriver att det sociala samspelet de får med barnet under läsningen är av stor betydelse. Dels att de får en mysig och gemensam stund med barnet och dels för att kunna skapa gemensamma diskussioner kring böckerna. Några av föräldrarna beskriver att barnen även blir lästa för av sina mor- och farföräldrar och andra som är på besök. Genom läsningen skapar barnen på så vis ett socialt samspel även med dem.

Det skapar ju gemenskap. Det är ju lite lustigt att läsandet är en social grej när man är liten men inte när man är vuxen. Snarare tvärtom. Då är den snarare rätt osocial. (F2)

Om det är någon hemma hos oss, så kommer han med en bok och så läser dom för honom. (F5)

Många föräldrar beskriver det som att barnet har ett behov av att få den här lässtunden tillsammans med en förälder på kvällen och blir väldigt besvikna om den hoppas över någon kväll. För barnet är det viktigt att känna gemenskapen och få en förälders uppmärksamhet för sig själv. Även föräldrarna anser att den här stunden ger dem ett betydelsefullt tillfälle att umgås med sitt barn och att de under lästunden kan göra det utan att behöva avbryta för att göra annat.

Det hör liksom till. Det är en mysig stund tillsammans också. Både roligt och mysigt tycker jag. Och så kan man ju prata om det som händer i boken också. Och så skrattar man tillsammans lite också. Det är både en del av ritualen och så är det en tid att va tillsammans. (F2)

5.2.5 Resultatsammanfattning

Resultatet av huvudfrågan, Föräldrars uppfattningar av läsningens betydelse för barn i hemmet, utgörs av fyra olika beskrivningskategorier. Beskrivningskategori A beskriver läsningens betydelse för att skapa läsinträsse, där föräldrarna beskriver att de själva har blivit påverkade av hur mycket deras föräldrar läste för dem som små och att det har betydelse för deras eget läsinträsse. Några föräldrar beskriver hur berikande läsningen har varit för dem och att de har som syfte att påverka sina egna barn till att bli intresserade av läsning redan i tidig ålder.

Beskrivningskategori B beskriver föräldrarnas uppfattningar av läsningens betydelse för avkoppling. Alla föräldrar beskriver att läsningen är en avkopplande aktivitet och att de ofta läser för barnen för att de ska slappna av och komma till ro. Nästan alla föräldrar läser för barnen på kvällen och har som syfte att bar-

nen lättare ska varva ner och somna, men även de som läser på dagen beskriver det som en avkopplande stund.

I beskrivningskategori C beskriver föräldrarna att läsningen har betydelse för att barnen ska utvecklas och få nya kunskaper. De beskriver att läsningen främjar både språk-, läs- och skrivutvecklingen, och att barnen kan tillägna sig nya kunskaper genom att man läser faktaböcker eller pedagogiska böcker för dem. Några föräldrar beskriver att barnen utvecklar sin fantasi genom läsningen och att de själva kan skapa en inre värld.

Beskrivningskategori D beskriver föräldrarnas uppfattning av läsningen som ett socialt samspel. Föräldrarna beskriver läsningen som en social aktivitet där syftet med läsningen är att barnet och föräldern får en chans att umgås med varandra och ha en mysig stund tillsammans. Någon förälder beskriver det som ett tillfälle att diskutera om ett gemensamt intresse med barnet.

De här fyra beskrivningskategorierna sammanfattar föräldrars uppfattningar av läsningens betydelse för barn i hemmet. De är kvalitativt skilda från varandra genom att beskrivningskategori A beskriver hur föräldrarnas läsning påverkar barnens framtida läsintrasse, beskrivningskategori B beskriver läsningens betydelse för att barnet ska kunna koppla av, beskrivningskategori C beskriver den utveckling och det lärandet som föräldrarna anser att läsningen kan främja och beskrivningskategori D beskriver läsningens betydelse för det sociala samspelet. Föräldrarnas beskrivningar i den här kategorin handlar om den sociala gemenskapen som läsningen skapar och som är betydelsefull för både barn och vuxna. Den är kvalitativt skild från de andra genom att föräldrarnas beskrivningar handlar om att läsningen skapar en social gemenskap utan krav på lärande och utveckling.

6 Metoddiskussion

Studiens syfte var att undersöka föräldrars uppfattningar av läspraktiken i hemmet, för barn i åldern 3-6 år. För att få svar på syftet har kvalitativa intervjuer genomförts med åtta föräldrar. Intervjuerna inleddes med att föräldrarna fick beskriva läspraktiken i hemmet. Föräldrarnas olika beskrivningar av läspraktiken gjorde att intervjuerna utvecklades på olika sätt. För att få en djupare beskrivning på vissa områden ställdes följdfrågor. En svårighet med följdfrågorna var att inte ställa ledande frågor utan istället fokusera på att få fram föräldrarnas beskrivningar. Alla intervjuer spelades in för att vi skulle kunna lyssna av intervjuerna flera gånger och få med alla beskrivningar. Vi är då medvetna om att alla föräldrar kanske inte kände sig lika avslappnade som de annars skulle gjort, men vi upplevde ändå att vi fick bra kontakt med föräldrarna och intervjuerna kändes avslappnade.

Vid transkriberingen av intervjuerna upptäckte vi att fler följdfrågor kunde ha ställts utifrån föräldrarnas beskrivningar för att få en djupare beskrivning av fenomenet. Vid något tillfälle kunde vi även ha väntat lite och gett föräldern tid till att tänka efter innan vi kom med egna följdfrågor.

Vid analysarbetet har en fenomenografisk analysmodell använts och vi har därmed inte haft några förutbestämda beskrivningskategorier, utan de har arbetats fram som ett resultat av vår analys. På grund av det har inte beskrivningskategorierna delats upp med frågeställningarna som huvudrubriker. Frågeställningarna har ändå blivit besvarade i resultatet. Kvale (1997) skriver att när man kategoriserar människors beskrivningar finns det en risk att materialet kan feltolkas och att olika personer kan tolka materialet på olika sätt. För att förhindra det har analysen av data genomförts först enskilt och sedan har vi jämfört våra kategorier för att till slut se att vi kom fram till nästan samma kategorier.

Med en fenomenografisk forskningsansats ska man vara neutral och inte gå in med egna förutfattade meningar. Vi anser att vi försökte vara neutrala genom att låta föräldrarna beskriva fritt hur de uppfattar läspraktiken. Trots det upplevde vi det som att de föräldrar som inte läser mycket för sina barn ville ursäkta sig och de som läser mycket gärna beskrev hur mycket de läste och att de var lite stolta över det. Vi tror att detta kan bero på att föräldrarna hade en föreställning om att vi som blivande förskollärare anser att läsningen är av stor betydelse för barns utveckling.

Vi är medvetna om att resultatet kunde ha blivit annorlunda om vi hade intervjuat fler eller andra personer än de åtta föräldrar som vi valde, men meningen med vår undersökning är inte att dra några generella slutsatser utan att beskriva likheter och skillnader och få en djupare förståelse för föräldrarnas beskrivningar av läspraktiken.

7 Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka föräldrars uppfattningar av barns läspraktik i hemmet. För att undersöka det formulerades tre forskningsfrågor som skulle svara på syftet:

- Hur beskriver föräldrarna betydelsen av läsning och berättande för barn i hemmet?
- Vilket syfte har föräldrarna med läsningen?
- Hur beskriver föräldrarna läsmiljöns betydelse?

När intervjuerna genomfördes bad vi föräldrarna beskriva hur och vad de läser för barn i hemmet och utifrån det beskrev föräldrarna sina uppfattningar av läspraktiken i hemmet. När intervjuerna analyserades upptäckte vi att föräldrarna definierade in sig i två olika huvudspår där det första handlar om praktiska beskrivningar av barns läspraktik i hemmet; läsfrekvens, läsmiljö och litteratur. Det andra huvudspåret går lite djupare och beskriver föräldrarnas uppfattningar av läsningens betydelse; läsintresse, avkoppling, utveckling och lärande samt socialt samspel. Inom de här kvalitativt skiljda kategorierna besvaras syftet och frågeställningarna i studien.

Föräldrarna beskriver läspraktiken i hemmet genom att berätta hur ofta de läser och vid vilken tidpunkt på dagen det sker. De flesta föräldrar berättar att de läser dagligen för barnen och att det oftast sker på kvällstid. Precis som Svensson (2005) skriver har föräldrarna som syfte med läsningen att barnet ska somna på ett mysigt sätt och därför är det ofta vid läggningen som läsningen sker. Alla föräldrar i studien beskriver läsningen som en avkopplande aktivitet där barnet får chans att varva ner efter en aktiv dag. De menar att det är av stor betydelse att barnet får den här stunden att komma till ro och det är en viktig del i läsningens betydelse för barnet. Både Svensson (2005) och Ekström och Isaksson (1997) menar att det är viktigt för barnen att få den här avkopplande och mysiga stunden, men de menar också att det är stor skillnad på att läsa en godnattsaga för barnen och att läsa på dagtid, då barnet är mer aktivt och kan ställa frågor under läsningens gång. Flera av föräldrarna i studien beskriver dock att de avsätter tid för läsningen varje kväll och att de ser det som ett tillfälle då barnet kan ställa frågor och diskutera kring boken. Endast en av föräldrarna beskriver att läsningen på kvällen ska vara sövande och inte får vara för intressant för barnet.

Ett intressant resultat var att föräldrarna läser ofta för sina barn trots att Kåreland (2009) skriver att böckerna idag konkurrerar med många andra medier. Föräldrarna i vår studie beskriver godnattsagan som en betydelsefull aktivitet för barnet och de föräldrar som berättar att de läser dagligen för barnet beskriver att den absolut inte går att hoppa över. Många av föräldrarna beskriver att syftet med läsningen är att barnet ska kunna koppla av och komma till ro och de pratar om vilken plats läsningen ska ske på för att barnet ska kunna göra det på bästa sätt. De flesta beskriver att läsningen måste ske på en lugn och avskild plats utan några störande inslag så att barnet kan koncentrera sig på läsningen. Precis som Granberg (1996) skriver menar föräldrarna att läsmiljön har betydelse för barn. Platsen för sagostunden eller högläsningen ska ske på ett lugnt och avskilt ställe för att barnen inte ska bli störda. I stort sett alla de intervjuade föräldrarna som läser dagligen för barnen har också en speciell plats avsatt för läsningen och enligt Chambers

(1995) ser man ett värde i läsningen om det finns en speciell plats avsatt för den. En förälder ger en intressant beskrivning som skiljer sig från mängden och det är att miljön som läsningen sker i spelar mindre roll. Den föräldern menar att om man själv som förälder är engagerad och lever sig in i läsningen blir barnet också engagerat och har fokus på boken oavsett i vilken miljö de befinner sig.

Föräldrarna beskriver också litteraturvalet och att det oftast är barnet som väljer litteraturen. Ett par av föräldrarna menar dock att det ändå är de som gör förstavalet av litteraturen genom att köpa eller låna böcker till barnen. Det är väldigt intressant att höra att många föräldrar lånar böcker på bibliotek, då Höglund & Wahlström (2006) skriver att utlåningen av litteratur har minskat stadigt de senaste 25 åren. Samtidigt skriver han att de föräldrar som lånar böcker på bibliotek läser oftare för sina barn än de som inte gör det, och i stort sett alla föräldrar vi har intervjuat uppger att de läser minst en gång om dagen för barnen. Föräldrarna i studien beskriver också att de läser många olika sorters litteratur. De flesta av föräldrarna berättar att de brukar läsa bilderböcker för sina barn, men de läser även sagor och ungefär hälften av föräldrarna berättar att de brukar berätta egna sagor utan bok. Föräldrarna reflekterar inte över om det är någon skillnad på hur barnet upplever läsningen genom de olika berättelseformerna. Däremot beskriver flera av de föräldrar som har två hemspråk i familjen att den föräldern som har ett annat språk ofta berättar sagor utan bok för att barnet ska kunna tillägna sig det språket också. En annan intressant beskrivning är att en förälder ber barnet beskriva vad sagan eller berättelsen ska handla om för att sedan berätta en saga utifrån det. Som Kåreland (2009) menar har sagan inga gränser utan byggs på fantasi där allt kan hända. Granberg (1996) skriver att den muntliga berättarformen gör att barn och vuxna kan leva sig in i berättelsen på ett helt annat sätt än vid vanlig högläsning och att det skapar en gemenskap och en högre koncentration. Om barnet dessutom får vara delaktig och bestämma hur sagan skall utformas, såsom föräldern i vår studie beskriver det, blir barnet även medskapare till berättelsen och kan känna sig delaktig på ett helt annat sätt. Med ett sociokulturellt perspektiv innebär det att barnet tar ett nytt steg i sin utveckling mot att själv kunna utforma och berätta en saga på egen hand. Vygotskij (1981) menar att det barnet klarar av idag med hjälp av en vuxen kommer det att självständigt klara av nästa dag.

Föräldrarna beskriver att läsningen har stor betydelse för barnet trots att de flesta av föräldrarna har som främsta syfte att barnet ska kunna somna och komma till ro. Många av föräldrarna tar upp läsningens betydelse för barnets språk-, läs- och skrivutveckling. Barnen lär sig genom läsningen en massa nya ord och begrepp och lär sig hur språket är uppbyggt. De menar liksom Svensson (2005) att böcker är det bästa verktyg barnet kan ha för att utveckla sitt språk. Samtidigt skriver Ivarsson (2008) att högläsningen endast har betydelse för barns läs- och språkutveckling om föräldrarna diskuterar kring texterna i böckerna med barnen. Hon menar att högläsning i sig själv endast kan skapa ett framtida intresse för läsning, men är inte ett verktyg för att främja barnets egen läsförmåga. Föräldrarna i studien beskriver att de gör just det. De samtalar med barnen om bilder och text och svarar på de frågor barnen har kring böckerna. En del av föräldrarna beskriver lästillfället som en chans att lära sig nya saker och läser därför även böcker om okända ting för barnet. De beskriver läsningen som en allmänbildande aktivitet, men vad barnet lär sig beror på

vilken slags litteratur de läser. Det är intressant att de beskriver det då de i intervjuerna också påpekat att det är barnet som väljer litteraturen som ska läsas vid varje lästillfälle, även om det är föräldrarna som gör första valet genom att köpa eller låna litteraturen. Barton (2007) skriver om högläsningens betydelse för barnen och tar upp många aspekter av den, bland annat skriver han om läsningens betydelse för språkutveckling och att barnet tillägnar sig nya kunskaper genom böckerna, men han menar också precis som Ivarsson att högläsningen har betydelse för att skapa ett framtida intresse för böcker hos barnet. Han poängterar också att högläsningen är en social aktivitet där de vuxna sätter av tid för barnet och ger det sin fulla uppmärksamhet. Båda de aspekter har föräldrarna beskrivit i intervjuerna som olika delar av läsningens betydelse. Det sociala samspelet som sker mellan förälder och barn vid läsningstillfället är väldigt värdefullt enligt föräldrarna, både för dem själva och för barnet. De menar att det är det enda tillfället under dagen då de verkligen kan ägna sig helt och fullt åt barnet utan att bli störda av allt annat runt omkring. Föräldrarna beskriver läsningen som en gemensam social aktivitet där både barn och förälder kan delta. Vygotskij (1981) skriver att det samspelet som sker mellan barn och föräldrar är av stor betydelse för barnets utveckling. En intressant reflektion som en av föräldrarna gör är att läsningen är en social aktivitet när man är barn men inte när man är vuxen.

Det skapar ju gemenskap. Det är ju lite lustigt att läsandet är en social grej när man är liten men inte när man är vuxen. Snarare tvärtom. Då är den snarare rätt osocial. (F2)

Barn utvecklar redan som små sin literacitet i samspel med människorna och kulturen omkring dem. Fast (2008) hänvisar till en studie av Shirley Brice Heath som beskriver hur mycket föräldrarna och miljön runt omkring påverkar vilka literacyerfarenheter barnen bär med sig. Som föräldrarna i vår studie påpekade har de själva ett stort ansvar och påverkan på vilka erfarenheter av läsning barnen får med sig. I stort sett alla föräldrarna menar att den största betydelsen av läsning i hemmet är att barnet lär sig att böcker är bra och vänjer sig vid att "bli läsare". Flera av föräldrarna beskriver hur deras föräldrar påverkat dem genom att läsa mycket eller lite för dem som små och att det är erfarenheter som de bär med sig och för över till sina egna barn. Som Fast (2008) skriver: "Varje människa är en länk i en kedja av erfarenheter". (s. 53) Även i studien av Fast (2007) beskriver föräldrarna att de själva för över sina egna traditioner på barnen, både när det gäller läsande, berättande och sjungande.

Några av föräldrarna beskriver också att läsningen öppnat dörrar till nya världar för dem och att det är något de vill föra över på sina barn. Att barnen ska kunna utveckla sin fantasi och skapa en egen inre värld nämns av föräldrarna. Lindö (2005) menar att barn genom läsning och berättande får möjlighet att förflyta sig mellan fantasi och verklighet och lär sig samtidigt att sätta sig in i de olika rollkaraktärerna. Hon beskriver det som en grund till att skapa social- och emotionell kompetens genom att barnen på så vis lär sig att sätta sig in i andras perspektiv. Det är dock ingenting som någon av föräldrarna vi har intervjuat nämner i sina beskrivningar av läsningens betydelse.

7.1 Sammanfattande resultatdiskussion

För att sammanfatta diskussionen kan vi se att vi har fått svar på vårt syfte och våra frågeställningar. Föräldrarna beskriver läsmiljöns betydelse för läsningen i de båda aspekter som vi lägger i begreppet, både när det gäller den fysiska miljön och den sociala miljön. De anser att läsmiljön har stor betydelse för hur barnen tillägnar sig läsningen och de flesta beskriver den optimala läsmiljön på ungefär samma sätt, att läsningen ska ske på en lugn och avskild plats utan andra störande intryck. En förälder skiljer sig dock från de övriga genom att mena att läsmiljön har mindre betydelse.. Enligt henne är det föräldrarnas engagemang och inlevelse i läsningen som har störst betydelse. Vi tycker att det är en intressant reflektion då vi själva anser att engagemanget är av stor betydelse samtidigt som vi tror att den fysiska läsmiljön påverkar läsningen mycket. Men engagemanget har nog ändå störst betydelse enligt oss. En engagerad läsare har lättare att fånga barnen även om den fysiska miljön är störande, medan en oengagerad läsare har svårt att fånga barnens intresse oavsett miljö. Föräldrarna beskriver också uppväxtmiljön och hur dess faktorer påverkar barnet positivt eller negativt när det gäller att få ett bestående läsintresse. De drar också paralleller med sin egen barndom och hur mycket deras föräldrar läste för dem. Vi kan se att läsningen har ett stort värde för barn och föräldrar idag, trots alla andra medier som finns att tillgå. Föräldrarna beskriver sin uppfattning av läsningens betydelse väldigt ingående och på många varierande sätt. De beskriver läsningens betydelse för att skapa ett läsintresse, för att barnet ska kunna koppla av, för att utveckla barnets läs- och skrivutveckling samt att barnen kan tillägna sig allmänbildade kunskaper genom läsningen. Föräldrarna beskriver även läsningens betydelse för det sociala samspelet. Alla föräldrar beskriver att de har som syfte med läsningen att barnet ska koppla av och komma till ro, samt att de ska få en mysig stund tillsammans. Några föräldrar beskriver också att de har som syfte med läsningen att barnet ska få ett fortsatt läsintresse. Vi upptäckte en intressant skillnad mellan föräldrarnas beskrivningar av syftet med läsningen och läsningens betydelse. Svaren på de olika frågeställningarna skulle kunna vara snarlika, men i vår undersökning skiljer sig vissa beskrivningar åt. Beskrivningarna av läsningens betydelse som handlar om hur stor påverkan läsningen har för barnets språk-, läs- och skrivutveckling, samt den allmänbildande kunskapsutvecklingen beskrivs väldigt omfattande som en stor del av läsningens betydelse. Ändå beskriver ingen av föräldrarna det som sitt syfte med läsningen. Vi funderar på om det beror på att nästan alla föräldrar läser i sängen på kvällstid och deras egentliga syfte främst är att barnen ska somna. Många föräldrar beskriver läsningen som en vardagsrutin och vi funderar på om de egentligen inte har reflekterat över läsningens betydelse förut. Några av föräldrarna påpekade att de vid intervjutillfället såg läsningens betydelse på ett nytt sätt som de kanske inte hade tänkt på tidigare och vi tror att det kan vara därför det skiljer sig åt i svaren gällande läsningens betydelse och syftet med läsningen.

8 Slutord

Med den här studien ville vi undersöka föräldrars uppfattningar av barns läspraktik i hemmet. Vi valde att göra kvalitativa intervjuer med en fenomenografisk ansats för att få djupare beskrivningar av företeelsen. Därför kan vi inte hävda att resultatet i denna studie går att generalisera för alla föräldrars uppfattningar och beskrivningar av barns läspraktik i hemmet. Genom att ha använt oss av den fenomenografiska forskningsansatsen har vi lärt oss vikten av att vara lyssnande. Vi har insett hur mycket man kan få reda på genom att be någon beskriva en viss företeelse. Om man bara lyssnar och låter den andra personen beskriva fritt får man höra saker man kanske inte förväntat sig och man får ta del av den andras perspektiv i ämnet.

Studien har varit väldigt intressant och vi har själva förvånats över att föräldrarna har så stor insikt i ämnet. En annan sak som förvånade oss var att läsningen har ett så stort värde för både barn och föräldrar idag, trots alla de andra medier som finns att tillgå. Föräldrarna läser dessutom mycket oftare för barnen än vad vi trodde. Som blivande förskollärare har vi fått insikt i hur barn tillägnar sig läsning och berättande i förskolan, men vi hade mindre kunskaper om hur barnens läspraktik i hemmet såg ut. Vi anser att det är viktigt att se läsningens betydelse även ur föräldrarnas perspektiv för att kunna ta till oss detta och använda oss av den kunskapen i vårt kommande yrke. Alla barn kommer ifrån olika hemförhållanden, med olika erfarenheter i ryggsäcken och vi anser att det är viktigt att få en inblick i barnens liv utanför förskolan. Läspraktiken för barn i hemmet är en del av det.

Förslag på vidare forskning kan vara:

- Att undersöka föräldrars beskrivningar av barns läspraktik i hemmet i ett större perspektiv genom att göra en kvantitativ undersökning.
- Att undersöka läspraktiken i hemmet ur ett genusperspektiv.
- Att undersöka föräldrarnas uppfattningar av äldre barns läspraktik i hemmet.

9 Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I Starrin, B. & Svensson, P-G. (Red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. (s. 111-136). Lund: Studentlitteratur.
- Barton, D. (2007). *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. Oxford: Blackwell.
- Bråten, I. (1998). Vygotskij och pedagogiken. I Bråten, I. (Red.). *Om Vygotskij's liv och lära*. (s. 7-32). Lund: Studentlitteratur.
- Chambers, A (1995). *Böcker omkring oss – om läsmiljö*. Stockholm: Norstedts.
- Dominkovic, K., Eriksson, Y. & Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande. I Dysthe, O. (Red.). *Dialog, samspel och lärande*. (s. 31- 74). Lund: Studentlitteratur.
- Ekström, S. (2004). *Läs och berätta*. Stockholm: En bok för alla.
- Ekström, S. & Isaksson, B. (1997). *Bildglädje och läslust*. Stockholm: En bok för alla.
- Ewald, A. (2007). *Läskulturer: lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2007.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva* (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, nr 115). Uppsala: Uppsala Universitet.
- Fast, C. (2008). *Literacy – i familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Granberg, A. (1996). *Små barns sagostund*. Stockholm: Liber.
- Höglund, L. & Wahlström, E. (2006). Biblioteken, barnen och framtiden. I Holmberg, S & Weibull, L. (Red.). *Du stora nya värld*. (s. 113-125). Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Ivarsson, L. (2008). *Att kunna läsa innan skolstarten – Läsutveckling och lärandemiljöer hos tidiga läsare*. (Umeå Universitet: Pedagogiska institutionen, nr 87) Umeå: Umeå Universitet.
- Johansson, B. & Svedner, PO. (2003). *Så erövrar barnen språket*. Uppsala: Kunskapsföretaget AB.
- Karnstedt, T. (1991). *Läsfeber – om läsandets lust och vanda*. Stockholm: En bok för alla.
- Kjaer Jensen, M. (1995). *Kvalitativa metoder för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

- Kåreland, L. (2009). *Barnboken i samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagerblad, A. (2007). Högläsning bästa vägen till läslust. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2010-04-30 från http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barnunga/hoglasning-basta-vagen-till-laslust_194937.svd
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, L. (2009). Svenska elevers läsförmåga. I Ellvin, M & Manderstedt, L. (Red.) *Perspektiv på läsning*. (s. 11-23). Stockholm: Natur & Kultur.
- Lindö, R. (1986). *Sagoskolan*. Malmö: Liberförlag.
- Lindö, R. (1989). *Sagospråket* (Publikationer från institutionen för pedagogik, Göteborg universitet; 1989:03) Göteborg.
- Lindö, R. (2002). *Det gränslösa språkerummet* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven*. Lund: Studentlitteratur.
- Magnusson Klint, A-G. (2009). *Sagans möjligheter och mening: en pedagogisk analys*. Licentiatavhandling Uppsala: Uppsala universitet.
- Patel., R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, A-K. (1993). *Tidig språkstimulering av barn*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Svensson, A-K. (2005). *Språkglädje* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Starrin, B & Renck, B. (1996). Den kvalitativa intervjun. I Svensson, P-G. & Starrin, B. (Red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. (s. 52-78). Lund: Studentlitteratur.
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken – Bland plugghästar och fusklappar*. Falun: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Taube, K. (2007). *Barns tidiga läsning*. Stockholm: Norstedts.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (n.d). *Forskningsetiska principer*. Hämtad: 10 juni, 2010. Från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Vygotskij, L. S. (1981). *Psykologi och dialektik*. Hydén, L. C. (Red.) Stockholm: Nordstedt.

10 Bilaga I

Intervjuguide

Huvudfråga

Kan du beskriva hur och vad ni läser för barnet?

Tänkbara följdfrågor

Hur ofta läser ni för ert barn?

Hur ser du på högläsningens betydelse för barnet?

Vad har ni för syfte med läsningen?

Vem väljer litteraturen?

Vad påverkar valet av litteratur?

Hur får ni tag på litteraturen?

I vilket miljö sker läsningen?

Hur påverkar miljön läsningen?

Har läsningen haft stor betydelse för dig? Berätta?